

[illegible]

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم دینی ، علمی ، ادبی ، سیاسی ہفتہ لقی مجموعۃ اسلامیہ در اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول : ح . اشرف ادیب

جلد ۱ - ۸

عدد ۲۵ - ۲۰۷ ۹ رمضان ۱۳۳۰ پنجشنبه ۹ اگستوس ۱۳۲۸

عدد ٢٥ - ٢٠٧

آنانی هانکی دینه ، هانکی ملتہ منسوب ایسہ او اساس دیانت وملت اوزرینہ تعلیم و تربیہ اولونور. یہودی ایسہ یہودی. خرسٹیان ایسہ خرسٹیان. مجوسی ایسہ مجوسی. بخاری : جلد ۳. ص ۱۰۴. حدیث جلیلی ایشہ بو حکمتی بیان امرندہ شرفوارد اواشدہر .

بناءً علیہ ہر مسلمان چوچنی اول باول دین جلیل اسلام اوزرینہ تربیہ اولونملی . تربیہ سنک اس اساسی اسلامیت اولملی . عقاید دینیہ ووظائف اسلامیه سی تمامیلہ نوکرہ تیلد کدن صوکرہ علوم وفنون موجو- دمک ، السنہ اجنبیہ نک تحصیلہ باشلا تیلملی . زیرا جناب علی نک «رضی» دیدیکی کبی «اولاد استقبال ایچین در . ماضی ایچین دکل . بناءً علیہ اونی استقبال ایچین تعلیم و تربیہ ایتلیدر .» بوده قضایای بدیہہ دندہر . ہر جمعیت مدنیہ نک حیات صحیحہ سی روح مایتیدر . بو روحک غداسی ایسہ مائدہ عرفان ، نوالہ ترقی و تکاملیدر . بو مائدہ دن ، بو غدادن محروم قالان ہر هانکی بر جمعیت مدنیہ آچاغہ و بالنتیجہ موتہ محکومدر . انسان ، ماضی ایلہ یشاماز . استقبال ایلہ یشار . استقبال ایسہ ترقیدن باشقا نہ در ؟

کورولزمی : ہوز آنا رحمندن دوشن چوچونک کوچوک معدہ سنی ایکی قطرہ سود شیشیر رکن کون کچدکچہ ، معدہ کینشلہ دکچہ قطرہ لردہ زیادہ لشر . بر زمان کلیر ، کہ آرتق سود غداسی اولاماز . اتمک ، یمک ایستر . ایلک نفس حیاتندہ مینی مینی وجودینہ کچیر یان یاریم آرشینلق (زیین) بر آی صوکرہ آتیلیر . دہا بویوکی یابیلیر . وجودی بویودکچہ احتیاجات حیاتیہ و اقتصادیہ سی دہ اونسبتدہ چوغلیر . ایشہ بشریت دہ بویلدہر . ہر عصر حیاتندہ احتیاجاتی متزاید آتجدد ایدر . دائماً ترقی ، دائماً تکامل . فقط حیات دینیہ و ملیہ مزنی یاشاتمق ایچین . یوقسہ «incorporation» صورتیلہ غذا اولمق و یابانجی وجودلری یاشاتمق ایچین دکل . غذا اولمق فلاکتدن حیوانلر بیلہ قچارلر . نردم قالدی انسانلر ...!

محمد فخر الدین

فنیات

حفظ الصحیہ دائر

میقروبلر ، و امراض منتہ ، میقروبلرک افرازاکی ، توکسینلر ، امراض منتہ نک منشأ و صورت انتشاری ، معلوم میقروبلر ، غیر معلوم میقروبلر ، میقروبلرک بدنہ صورت و طریق دخولری ، میقروبلرک طرز حیاتی ، تکثر و انقساملری ، اسپورلر ، حشرہلر ، آقارلر ، دیدانلر ، سینک سرفہلری ، و پروتوزوئرلر بولنرہ قارشی تدابیر احتیاطیہ ، امراض منتہ دہ زمان تفریح

[وما یعلم جنود ربک الا هو]

فرقان مبین

ساری ومنتن خستہ لقلرک اسبابی میقروب دینیلن بر طاقم طقیلیات خردہ بینہ نک بر واسطہ ایلہ بدنہ دخول واورادہ تشسو و نما بولہرقی

وجودی تخریب ایتلرندن نشأت ایدر . کوزیمزلہ کوردہ مدیکمز بو کوچوک عضویات ، صودہ ، طوبراقدہ ، ہر یردہ مبدولاً موجوددر . بونلرک موجودیتلری میقروسقوب (خردہ بین) دینیلن بر آلت واسطہ سیلہ آکلایورز . میقروسقوبلرلہ معاینہ ایتدیکمز زمان ہر آن تنفس ایتدیکمز ہوا ی نسیمک بیلہ بی پایان بیغینسلرلہ ، میقروب کومہلرلہ مالی اولدینگی کوردہ بیلیرز .

ہوا داخلندہ بولنان توزلر ، قوم ، کومور ، پاموق و بزقیریتیلری نباتات ، بوجک پارچہ جقلری ، دری ، قیل ، و مواد سائرہ انقاضدن عبارتدر .

ہوا داخلندہ بولنر دن ماعدہ ایکویز نوع قدردہ مانظار موجود اولدینگی ارباب تدقیقکچہ بیاناتندہر . بو مانظارلردن بعضیلری برچوق امراض جلدیہ نک منشأنی تشکیل ایدرلر . مثلاً (کل) علتی جلد رأسی تخریش ایدرک اورادہ یووا یان مانظارلردن نشأت ایتدکدہر . تدقیقات خردہ بینہ دہا یلری کوتوریلورسہ ہوا داخلندہ دہا برچوق میقروبلر بولندینگی تحقیق ایدر . بومیقروبلردن بعضیلرینک تاثیرات مخربانہ لریدر کہ وجود مزیدہ حاصل اولان یازہ و برہلرک قولایجہ التیام پذیر اولسنہ مانع اولور و یازہ یی کوندن کونہ دہا تہلکہ دار بر حالہ کتیریرلر . بوتہلکہ نک اوکی آلمق ایچون یازہ و برہلرک آجیق براقلہ مامسی بونلرک منتظمہ آسیدبوریکلری صولرلہ بیقائمہ سی ایجاب ایدر .

ینہ بومیقروبلر ایلہ درکہ قولرا ، ورم ، چیچک ، قزامیق ، قزیل ، خناق ، قوش پالازی کبی امراض منتہ ظهور و انتشار ایتدکدہر . میقروب نام عمومی آئندہ طوبیلا نیلن عضویات ، خمیرہ (ferment) باقتری (bactéries) و باسیل (bacilles) اسملریلہ دہ یاد اولتورلر .

میقروبلر صودہ ، مواد عضویہ دہ ، اکمک ، ات ، سوت ، مشروبات درونندہ بولتورلر و بولنر دہ تحولات مہمہ یہ سبب اولورلر . اکمک مایہ لائیمہ سی ، سوتک اکشیمہ سی ، شیرہ نک سرکہ ، و شرابہ منقلب اولمہ سی ہب بو خمیرہلرک تاثیراتیلہ وقوعہ کلیر .

میقروبلردن بعضیلری دہ موجودات حیاتیہ بدنلرندہ یاشارلر . میقروبلرک اشکالی پک متحولدر : بعضیلرینک یووارلاق بعضیلرینک اسطوانی ، برقسمنک ویرکول و تیربوشون ویا چوبوق شکلندہ بولندقلری خردہ بینسلرلہ اجرا ایدیلہ جک معاینہ دن آکلاشیلہ بیلیر . میقروبلر نہ شکلندہ اولورلر سہ اولسونلر ، جسماتجہ بر میلترہ نک آنجق بیکدہ سیلہ اولچولہ بیلہ جک قدر کوچوکدرلر .

میقروبلر یشادقلری ساحہ دہ بعضاً ساکن و بعضاً فوق العادہ متحرک بولتورلر . یاشادقلری محیط مساعد شرائطی حائر بولتورسہ سرعتلہ تکثر و انقسام ایدرلر .

چوخلان میقروبلر یا ہب بر یردہ طوبلانہرق بر قولونی تشکیل ایدرلر ویا بر برلرندن بسبتون آریلیرلر . میقروبلرک برنوع ہورظہلری واردر کہ ارباب فن بولنری (اسپور) نامیلہ یاد ایدیورلر . اسپورلرک

اونو تولا میدرد. بعض دفعه ده میقرو بلر دیدانلر، سینک و یاپرو توزوئلرک سرفه لریله امعالمک غشای مخاطیلرینه تلقیح اولورلر .
سطح بدننه آچیله جق یاره و یاره، کسک و جیزیک کبی یرلرده میقرو بلرک اداره بدنه دخولی ایچون برمنفذ وظیفه سی ایفا ایدیه بیلیرلر. امراض زهرویه (maladies vénériennes)، امراض جلدییه بو صورتله یا قالاندیغی تحقق ایتشدر .

برحشرمک ایصیرمه سیله ده وجوده بعض خسته لق میقرو بلری داخل اوله بیلور . مثلاً سیوری سینکلرک ایصیرمه سیله حمای متقطعه و حمای اصغر خسته لقاری، دیگر برنوع سینکلرک ایصیرمه سیله او یقو خسته لنی، یره و تحت قوریلرینک ایصیرمه سیله و باعلتی، کهلرک ایصیرمه سیله حمای تیفوئیدی، کبی بعض خسته لقارک ظهوری محتمل اولدینی اطبا طرفدن مصرأ بیان ایدیلور .

فی الحقیقه حیوانات موزیه بو خسته لقارک دوچار اولان انسان ویا بر حیوانی ایصیرلرلر سه اعضای مصیه لری خسته نک قاننده بولان میقرو بلرله تلوث ایدیه جی شبهه سزدر . اجهزه مصیه لری بو صورتله میقرو بلرله تلوث ایدن موزیات صاعلام بر آدمی ایصیردقاری زمان اعضای مصیه لرنده کی میقرو بلری او شخصک قاننه تلقیح ایدرلر . و او کیمسه ده بو صورتله عین خسته لغه یا قالانه بیلیر .

عادی سینکلر بیلر امراض ساریه میقرو بلرینک اک فعال برواسطه انتشاری وظیفه سی ایفا ایدرلر .

تدرن رثوی، حمای تیفوئیدی و قولرا خسته لقاری اکثریا بو سینکلر واسطه سیله انتشار وانتقال ایتکده در . شویله که سینکلر بو نوع خسته لغه مبتلا اولان کیمسه لک بالغاملری، توکروکاری و یا خود مواد مزخرفه لری اوزرینه قونه رق خرطوملری، آیاقلری، قانادلری ایله بر بیغین میقروب یوکلنیر و اورادن قالقهرق سوت، یمک کبی موادغذاییه و صوقابلری اوزرینه قوندقاری زمان، یوکلنمش اولدقاری میقرو بلرله بونلری ده تلویث ایدرلر .

کیمجه لری جینلک آلتسده یا تمق، یمکری تل دولابلر دروننده محافظه ایتک کبی احتیاطلر سایه سنده سینکلرک سبیت و یره بیلر جکلری محاذیرک اوکی ممکن مرتبه آله بیلیمک قابلدلر .

بروفسور کوی یار Guiart، رافائل و منجی قوف کبی ذواتک صوک زمانلرده اجرا ایتدکلری تدقیقاته نظر آ دیدانلر، سینک سرفه لری و پروتوزوئلرک دخی میقرو بلرک انتشار واستیلاسی خصوصنده آز جوق بر تاثیرلری اولدینی آکلاشلدشدر .

مثلاً تینالر (téinas)، بوتریوسه فاللر (Bathriocéphales) آسکارید لومبری قوئیدلر (ascarides lombricoïdes)، اوقسیورلر (oxyuers) لر، تریقوسه فاللر (trichocéphales) کبی امعالمده و باغیرضاقلرده طفیلی اوله رق یاشایان دیدانلر بو خصوصده پک زیاده شایان تدقیق کورینیورلر. بونلرک آپاندیثیت (appendicite)، حمای تیفوئیدی، قولرا کبی خسته لقارک ظهور و تولدی نقطه نظرندن ایفا

قدرت حیاتیلری بالذات باسیلره نسبة پک زیاده در . مثلاً باسیلر ۶۰-۸۰ درجه حرارتده تلف اولدقاری حالده اسپورلر رابط بروسط داخلند. ۱۰۰-۱۲۰ درجه حرارتده قدر حیاتیلری محافظه ایدیه بیلیرلر. کورمیدیکمز بو عضویات صغیره خلقی اوقدر تدهیش ایتشدر که میقروب دیر دیمز هر کس تترمه که باشلار . مع مافیله اونو تاملی که میقرو بلرک هپسی مضروته لکلی دکلدر . حتی میقرو بلردن بعضیلری بشریت ایچون نافع بر خدمت بیلر ایفا ایدرلر . سرکه حاصل ایدن باقتیلر، اکمک مایه سی، پینر مایه سی... ایشه بو کبی نافع خمیره لردن باشقه برشی دکلدر .

میقرو بلر، توقسین دینلن زهرلی برماده کیمویه افزاز ایدرلر . نوعلری ایسه محدود دکلدر . هر کون یکیدن یکی به برطاقم میقرو بلر کشف ایدلکده اولدینی کبی، اولجه ساری اولوب اولدقاری مجهول اولان بعض خسته لقارکده امراض ساریه دن بوندقاری؛ کشفیات ایلرله دجه؛ آکلاشیلیمده و بونلرکده برنوع میقرو بلری بوندینی تخمین ایدلکده در . مثلاً ذات الرئه (La pneumonie) خسته - لغندن وقتیه هیچ شبهه ایدیلور و ساری اولدینغه احتمال و یرلیورکن بالاخره حقیقت آکلاشلدشدر . حمای تیفوئیدی، قوش پلازی، ورم، قولرا کبی امراض منتیه نک میقرو بلری بو کون صورت قطعیه ده طانیلمش اولدقارندن بونلرک تأثیرات مهله ک لرینک اوکنی آلمق چاره لری آرانلغه باشلامشدر .

حالبوکه، چیچک، قزاموق، قزیل، خسته لقاریله قویونلرده کی جدری (La clavelée) علتک ساری برر مرض اولدقاری و بونلرک میقرو بلردن نشأت ایتدکلری شبهه سز اولدینی حالده، هنوز بو میقرو بلر اطباچه صورت قطعیه ده معلوم اوله مامشدر . موجودیتلری قطعی اولان بو میقرو بلرک کشف ایدیه مایه سی، بونلری تلون ایدره ک قابل رؤیت بر حاله وضع ایدیه بیلرک بر اصولک هنوز بولنه مامسندن و میقرو سقوبلرکده بوقدر کوچوک موادی کوستره بیلرک قدر تکامل ایدیه مامسندن ایلری کلدیکی محققدلر .

سرطان (Le Cancer) خسته لغتکده هنوز کشف ایدیه مامش برنوع میقرو بدن نشأت ایتدیکی ظن ایدلکده در .

میقرو بلر بدنه صور مختلفه ایله نفوذ ایدیه بیلیرلر. بعضاً طوغریدن طوغری به تنفس ایتدیکمز هوا واسطه سیله داخل بدن اولورلر . بعضاً ده ییدیکمز غدالره برلکده جهاز هضم طریقیه وجوده کیررلر. میقرو بلی توزلر ویا مولد مرض جرثومه لری حاوی صولره ملوث اولان و یا یشمه مش بولان ما کولات و مشروبات، میقرو بلرک نقلی ایچون اک امین برر واسطه در .

طوبلر، صلاتلر، چی سوت، استردیه و حیوانات ناعمه دن بعضیلری پک زیاده احتیاطله اکل اوله جق غدالردن اولدقاری

ایتدکاری وظیفه بک زیاده حائر اهمیت اولدینی ظن و تخمین ایدلمکده در. هند چینی طرفلرنده ، سولر و جامورلر ایچنده یاشایان برنوع خرده بینی دیدان (anguillule) ایله پروتوزوئرلردن برنوع آمیک (amibe de ladysenterie) دیزانتهری خسته لغنک انتشاری خصوصنده اک مهم برعامل یرینی طوطدقلری آکلاشمشدر .

حویضات تقییه دن بالاتی دیوم (Balantidium) دخی دیزانتهری آمینه مشابه بر وظیفه ایفا ایتدکده در .

سینک سرفعلری ، بر طاقم سانجیلره وقان ضیاعنه سیبیت ویره . جکلری کبی باضر صاقلری ده تخریش ایدره ک میکروبلرک قانه دخوله مساعد منفذلر آچه بیلرلر .

انسانلرک باغیر صاقلرنده طفیلی اوله رق یاشایه بیلن بو نوع حویضاتک سرفعلری و یومورطه لری صولرده ، چی سبزه لر اوزرنده ، سالاته لرده ، میوه لرده ، ایجه پیشیرلماش اولان اتلرده ، جامورلرده ، توز و طوپراقلر آره سنده مبدولاً بولنه بیلور .

مواد مذکورنه کاکل و شربی و یا خود اللرک بو نوع توز و طوپراقلر و جامورلرله ملوث اولسی ، دیدان اما یومورطه و سرفعلرینک جهاز هضمه دخولنی تأمین ایدرلر .

بونلرک باغیر صاقلره دخوله مانع اوله بیللمک ایچون صولرک قاینادیله رق ایچلمه سی ، سبزه و اتلرک ایجه پیشیرلده دن اکل ایدلمه لری ، میوه و سالاته لرک تمیز صولرله ایوجه ییقاندقن صوکره ینلمه سی کبی تداییر احتیاطیه رعایت ایتک ایجاب ایدر .

حق اطبان بعضیلری میره و سالاته لرک بیله چی اوله رق ینمه لرینه معارض بولنیورلر .

سفریه اوطورمه دن اول اللرک غایت تمیز اوله رق ییقانمه سی لازمدر . اساساً اللری ییقانمه دن اول سفریه اوطورمق غنغات دینه مزه ده مفایدر . اسلامیتک حظ الصحه رعایت خصوصنده کی تداییر و توصیه لرینی دائماً بر فکر تجیل ایله یاد و تطبیق ایتلی یز . چونکه فنک اک صوکره کشفیاتی جهان عرفانک اک متبحر علما و اطبایی ده بوکون عینی حقیقتلری تکرار ، عینی توصیه لری ایراد ایتمکدن باشقه برشی یایمیورلر .

امراض منته نک سیری ، خسته لغنک نوعه کوره بک متحولدر . اکثر احوالده خسته لق برچوق صفحه لر کچیریر . فقط نادراً قولراده اولدینی کبی بوتون صفحاتی برکون ایچنده کچیره رک شخص مصابی درحال تلف ایدنلری ده موجوددر . دوره تقریح یعنی خسته لق میکروبینک بدننه دخولندن اعتباراً ایلمک علائمی اظهار ایدمجه یه قدر کچن زمان ، خسته لغنک نوعه کوره تحول ایدر . بعض احوالده قولرآنک زمان تقریحی برقاچ ساعت اولدینی حالده قیزیل ، قزاموق ، چیچک ، خسته لقلرینک زمان تقریحلری ۸ - ۱۸ کون قدر امتداد ایتدیکی واقعدر . جذام علتک (Lèpre) یدی کون و بعض احوالده ، قودوز خسته لغنک ایسه برسنه قدر سوردیکی تحق ایتمشدر .

زمان تقریحک شصوصورته تحول ایتسی کیفیتی ، خسته لقلری تولید ایدن میکروبلرک تدقیق خصوصنده بک زیاده ایشه یارامقده در . موسیو پاستور امراض ساریه نک منشائی میکروبلر اولدینی ، اون دوقوزنجی عصر نهایتلرینه طوغری کشف ایتشدی . آره دن بالنسبه بک آز برمدت کچمش اولدینی حالده میکروب علمنک (microbiologie) مظهر اولدینی ترقیات جدأ حیرتخشاردر . مع مافیه میکروبلری هوز تمامیه معلوم اوله میان برچوق خسته لقلر داها بولندیقی اونوتاملیدر . فقط ، اطبانک ، حیاتلری بهاسنه کوستردکاری سی وغیرت کوندن کونه ساحه طبابتی ده نوار برحاله کتیرمکده اولدینی انکار ایتک بک حقسز بر ناکورلک اولور . ژنه ز (Jenner) طرفندن تلقیح اصولنک کشفندن بری ساحه طبابتده تجلی نما اولان ترقیاته قارشی زانوزمین تکریم اولمق بشریتک وظائف منتداریسندن اولدینی دائماً درخاطر ایتلی یز .

م . شمس الدین

تسلیم

افغانستانه

امیر عبدالرحمن خان

« مابعد »

حصارده خوشجه برکیجه کچیروب « سرکرده لرکزک تقدیم ایتدیکی آتلردن متشکرم . شاید ایلریده روسلرایله آرا کز آجیلاجق اولورسه کابی تشریف بویورکز . کمال حرمت و متله سزی استقبال ایدرم ، مألنده بر مکتوب یازارق بخارا امیرینه کونده ردکدن صوکرایوله چیقوب برکیجه یی (تسکی قاق) ده کچیردک . اورادند (قوزقون تبه) به کیدوب آتی کون اقامتی متعاقب (خواجه کلکون) و اصل اولدق . بوراده بی عصی بر باش اغریسی طوتدی . و لطف الهی ایله اوج کون صوکرایولا داوی کچدی .

اجرا ایتدیردیکم تحقیقات اوزهرینه (میرجهاندار شاه) ک اوغلی (شاهزاده حسن) ایله عمجه لری (میر یوسف علی) و (میر نصراء) ک (رستاق) (قهغن) (بدخشان) ولایتلرینی آرالرنده تقسیم ایتدکاری وشهزاده حسنک (فیض آباد) ده ، میر یوسف علینک رستاقده ، میر نصراللهک ده (قشم) ده حکومت ایلمکده بولوندقلرینی اوکره ندیم . خواجه کلکونه ورودمی مشعر شاهزاده حسنه بر مکتوب یازوب آدملمردن (میر علم) ایله کونده ردیم . بومکتوبک ارسالندن صوکراده قالقوب اوچنجی کونی اقشام اوستی رستاق قلعه لرندن برینه داخل اولدق . شاهزاده حسن ، مکتوبی او قویونجه میر علمی حبس ایتدیرمش ، « افغانلیرک ایاق باصدینی طوبراغی بزنجس عدایدیورز . بناء علیه جیحونی کچوب بو طرفه کله یکز . یوقسه سزی جبراً ولایتزدن